

НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНІ АСПЕКТИ ВИКЛАДАННЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ У ВИЩІЙ ШКОЛІ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

SCIENTIFIC AND PEDAGOGICAL ASPECTS OF ENGLISH LANGUAGE TEACHING IN HIGHER EDUCATION IN THE CONDITIONS OF DISTANCE LEARNING

У статті розглядається тема дистанційного навчання англійської мови у вищій школі. Значна увага приділена поняттю дистанційної освіти в Україні та світі загалом. Акцентована увага на специфічних особливостях предмету "англійська мова". Виокремлено переваги дистанційного навчання в порівнянні з традиційним. Надана коротка характеристика деяким прийомам та методам викладання англійської мови. Проаналізовано міжнародні дослідження, які присвячені проблемі дистанційної освіти в світі.

Актуальність дослідження визначається тим, що дистанційне навчання є одним з перспективних напрямів розвитку системи вищої освіти. Для забезпечення дистанційного навчання на уроках англійської мови, необхідна організація процесу освітньої взаємодії на відстані, зі збереженням усіх умов нормального навчального процесу, а саме завдання, зміст, методи, організаційні форми, засоби навчання з використання інформаційних технологій. Стаття направлена на виявлення особливостей викладання англійської мови у вищій школі в умовах дистанційного навчання.

Доведено, що використання дистанційної форми навчання англійської мови дає змогу студентам підвищити мотивацію до вивчення іноземних мов, забезпечити доступ до нових, альтернативних джерел інформації, розвинути самостійну розмову діяльність, сформувати комунікативні навички, міжкультурну та професійну компетентність.

Дистанційна освіта стала невід'ємною складовою сучасного освітнього процесу у вищих навчальних закладах. На відміну від традиційних методів навчання, дистанційне навчання іноземної мови підвищує професійну компетентність викладача та сприяє ефективній реалізації навчального процесу, й досягнення, учнями/студентами, високих та якісних результатів у навчанні.

Ключові слова: сучасні методи навчання, інформаційні технології, інноваційні техно-

логії викладання, навчання іноземних мов, вищій навчальний заклад.

The article considers the topic of distance learning of English in high school. Much attention is paid to the concept of distance education in Ukraine and the world in general. Emphasis is placed on the specific features of the subject "English". The advantages of distance learning in contrast to the traditional one are highlighted. A brief description of some techniques and methods of teaching English is given. The international researches which are devoted to the problem of distance education in the world are analyzed.

The relevance of the study is determined by the fact that distance learning is one of the promising areas of development of higher education. To ensure distance learning in English lessons, it is necessary to organize the process of educational interaction at a distance while maintaining all the conditions of the normal learning process, namely the tasks, content, methods, organizational forms, teaching aids for the use of information technology. The article is aimed at identifying the features of teaching English in high school in distance learning.

It is proved that the use of distance learning of English allows students to increase motivation to learn foreign languages, provide access to new, alternative sources of information, develop independent conversation, develop communication skills, intercultural and professional competence.

Distance education has become an integral part of the modern higher education process. Unlike traditional teaching methods, distance learning of a foreign language increases the professional competence of the teacher and contributes to the effective implementation of the educational process and students achieve high and quality learning outcomes.

Key words: modern teaching methods, information technologies, innovative teaching technologies, teaching foreign languages, higher educational institution.

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2022/47.11>

Канюк О.С.,

викладач кафедри іноземних мов
Ужгородського національного
університету

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. В сучасному світі англійська мова являється головним інструментом міжнародного спілкування. Англійська мова є найпоширенішою у світі мовою за кількістю мовців. Близько 2 млрд. людей володіють нею. Знання англійської дозволить людині відкрити шляхи до самовдосконалення та виходу на новий рівень еволюції. Саме тому в наш складний час, велика увага повинна приділятися навчанню іноземних мов в школах та вищих навчальних закладах.

В умовах пандемії класична організація навчання змінюється на нові ключові підходи

для забезпечення надання якісної освіти. Дистанційне навчання є яскравим тому прикладом. Головним завданням педагогів є створення умов для навчання та інтелектуального розвитку учнів/студентів, шляхом самостійного отримання ними знань, формування необхідних умінь та навичок, необхідних для роботи на заняттях з іноземної мови в умовах дистанційного навчання.

Мета статті полягає у виявленні особливостей викладання англійської мови у вищій школі в умовах дистанційного навчання.

Відповідно до мети було визначено такі **завдання:**

1. Дослідити науково-педагогічні аспекти викладання іноземної мови;

2. Розглянути особливості дистанційної освіти в Україні;

3. Проаналізувати формування знань та навичок з англійської мови у студентів під час дистанційного навчання;

4. Дослідити останні наукові дослідження стосовно викладання англійської мови в вищій школі в умовах дистанційного навчання.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Для з'ясування стану розробленості окресленої проблеми та визначення завдань дослідження, було проведено аналіз наукових досліджень за останні п'ять років, стосовно особливостей викладання англійської мови в умовах дистанційного навчання. Також було вивчено матеріали науково-методичної та наукової літератури з даної тематики. Зокрема розглядалися наукові праці Михайлової Н.О., Шумило І. І., Мазайкіної І., Бігич О. Б., Байдацької С. С., Коваленко А.

Виклад основного матеріалу. Економічні та соціальні зміни в сучасному світі стали потужним поштовхом реформ у сфері освіти. Одним із актуальних напрямків розвитку вищої освіти є впровадження дистанційного навчання в освітній процес. Дистанційна форма навчання дає змогу створити систему масового безперервного навчання, тотального обміну інформацією. Саме ця система освіти може найбільш відповідно та гнучко реагувати на вимоги сучасного суспільства з питань підготовки висококваліфікованих спеціалістів [1, с. 63].

Всесвітні технології носять швидкий мінливий характер. Освітня система не завжди в змозі адаптуватися до них. Це дуже складний багатоаспектний процес, який потребує значних зусиль в усіх учасників навчального процесу, будь то викладач чи студент. Дистанційне навчання – методологія навчання вільна від обмежень, пов'язаних з часом та місцем. Важливим є індивідуальний темп навчання та змога навчатись в комфортних та зручних умовах [2, с. 7].

Викладання англійської мови в режимі онлайн – вдвічі важкий процес навчання. Це пояснюється більшою складністю засвоєння іноземної мови у порівнянні з рідною. Для кращого засвоєння знань з англійської мови, важливим є взаємопорозуміння між викладачем та студентами, доступність та зрозумілість навчального матеріалу, мотивація студентів у навчанні тощо.

Вивчення іноземної мови має таку ж довгу традицію як і сама мова. Бажання спілкуватися з іншими завжди було притаманне людській натурі, якими б не були наміри та цілі, які спонукали людину до діалогу. Саме тому було прийнято рішення до вивчення іноземних мов в загальноосвітніх та вищих школах. Технологію навчання англійської мови у вищій школі розглядають як систему загальнопедагогічних, дидактичних та психологічних процедур взаємодії викладача

і студентів, беручи до уваги їх побажання та здібності.

Мета навчання англійської мови у вищій школі полягає в тому, щоб забезпечити студентів певним набором знань з даної області, уміння вільно спілкуватись на англійській мові, використовувати у повсякденному житті та на роботі.

Мотивація являється найважливішим елементом навчання англійській мові. Студент повинен розуміти, для чого він вивчає англійську мову та як він зможе використовувати отримані знання в майбутньому. Отже, кінцева мета навчання повинна відповідати очікуванням студента про його майбутню професію, стимулювати потребу студента у вивченні іноземної мови, як стимулу стати культурною, освіченою, успішною людиною [3, с. 240].

В сучасному світі в навчально-виховний процес активно впроваджують технологію дистанційного навчання. Вона дає можливість урізноманітнити навчальний процес вищої навчальної школи, індивідуалізувати та диференціювати навчальну діяльність студентів відповідно до їх здібностей, рис та рівнів володіння мовою.

Дистанційне навчання можна розглядати з двох позицій.

А саме, як форму навчання та, як один із складових елементів усієї освітньої системи. Під дистанційно формою розуміють таку форму навчання, при якій педагог та студент здійснюють взаємодію між собою на відстані зі збереженням специфіки навчальних компонентів (зміст, методи, мета, засоби навчання та організаційні форми), та все це реалізується за допомогою інноваційних цифрових технологій.

Під час здійснення дистанційного навчання англійської мови, потрібно враховувати те, що основним компонентом іноземних мов є не базові наукові знання, а різні способи засвоєння знань з іноземної мови: читання, письмо, аудіювання, говоріння, тобто ті способи, які пов'язані з спілкуванням.

Серед моделей дистанційного навчання англійської мови потрібно виділити:

- електронно-дистанційне навчання.
- традиційно-дистанційне навчання.

Суть електронно-дистанційного навчання полягає в тому, що воно відбувається синхронно та асинхронно. Зв'язок між педагогом та студентом(-ами) та обмін навчальним матеріалом відбувається за допомогою інформаційних технологій.

Традиційно-дистанційне навчання характеризується асинхронністю в часі, передачею навчального матеріалу через пошту, соціальні месенджери [5, с. 252].

Варто виділити переваги, які надає дистанційне вивчення англійської мови.

- Доступність;

- Комунікативність;
- Інтерактивна взаємодія;
- Самостійна робота із застосуванням нових інформаційних технологій;
- Наявність позитивного емоційного фону.

Дистанційне навчання іноземних мов дає змогу не лише активно залучати студентів в навчальний процес, але й дає можливість керувати цим процесом на відміну від традиційних методик. Поєднання образу, звуку, руху та тексту створює нове, багате можливостями, навчальне середовище, з розвитком якого збільшується інтенсивність залучення студентів в процес навчання.

Починати підготовку до дистанційного вивчення англійської мови потрібно з глибокого аналізу. В першу чергу визначити цілі навчання. По-друге, дидактичні можливості нових технологій передачі навчальної інформації. Та в третє, вимоги до інформаційних та педагогічних технологій дистанційного навчання [4, с. 132].

Вивчення англійської мови на уроках та онлайн – однаково дієві способи навчання. Кожен обирає той спосіб, який йому ближчий по духу. Навчання офлайн та дистанційна освіта мають схожі та відмінні риси. В обох випадках відбувається процес навчання в групі з іншими студентами та з викладачем (за винятком індивідуальних уроків). Викладач задає тематику уроку, залучає студентів в навчальний процес, поясню лекційний матеріал, відповідає на запитання студентів та слідує за виконанням поставлених завдань. В свою чергу студенти зобов'язанні уважно слухати викладача та запам'ятовувати отриманий матеріал.

Однією з основних переваг дистанційного навчання англійської є можливість самостійного вивчення матеріалу студентами. Вивчення англійської мови онлайн дає змогу підстроїти заняття у свій графік, проводячи у зручний для студентів час. Дистанційний урок, в значній мірі, кращий за звичайний, де потрібно сидіти тривалий час за партою. Під час онлайн-навчання є можливість перебувати в зручному кріслі вдома і одразу навчатись.

Сучасні педагоги дають поради, як швидко та якісно вивчити англійську мову в дистанційному режимі. По-перше, не потрібно пропускати заняття, адже навіть кілька пропущених тем може бути важко наверстати. По-друге, потрібно виконувати домашні завдання, задані викладачем, щоб добре засвоїти нову тему, запам'ятати лексику та закріпити граматику. По-третє, важливо відпочивати з користю, під час відпочинку дивіться фільми на англійській мові, читайте англійську літературу тощо [10].

Беручи до уваги досвід іноземних країн, важливим є створення ефекту присутності педагога при використанні дистанційних форм навчання. Це дозволить посилити взаємозв'язок між

викладачем та студентами, дати можливість відчути, що викладач та студенти немов знаходяться у віртуальному навчальному кабінеті. [6. С. 225]

Викладання англійської мови дистанційним способом, вимагає застосування сучасних навчальних електронних платформ та програм. Варто зазначити найвідоміші з них:

Learningapps. Конструктор інтерактивних завдань, який дозволяє легко та зручно створювати електронні інтерактивні вправи. За допомогою них у студентів/учнів виробляється самостійність, активність. Такі вправи поєднують в собі теорію та практику, мають групові та індивідуальні форми навчальної роботи.

Google Classroom. Безкоштовний веб-сервіс, розроблений компанією Google спеціально для середніх та вищих навчальних закладів. Має також мобільний додаток.

Moodle. Навчальна онлайн платформа, яка дає змогу створити ефективне інтернет-навчання у власному середовищі. За допомогою цього сервісу можна створювати навчальні програми та курси по понад 20 різних предметах. Має також мобільний додаток.

Ed-Era. Інтернет-проект, який дозволяє створити безкоштовні онлайн курси з більш як 50 предметів, зокрема з англійської мови [11].

Варто звернути увагу на форми та методи викладання англійської мови в умовах дистанційного навчання. Ефективним методом вивчення англійської є тематичні презентації. Використання такого способу можливе як і для новачків, так і для студентів з високим рівнем знань. Презентація дозволяє впливати одразу на кілька видів пам'яті: емоційну, зорову та слухову. Під час організації онлайн-уроку за допомогою презентації, матеріал подається лаконічно та доступно. В презентації дозволяється використання таблиць, графіків, малюнків, що зробить заняття більш цікавішим. Розробка презентацій сприяє підвищенню інформаційної культури, мотивації та самооцінки студентів.

Ще одним способом організації онлайн-заняття з англійської є тренінг. Термін "Тренінг" означає форму інтерактивного навчання, метою якої є розвиток навичок міжособистісного спілкування. Викладач англійської мови, який використовується на своїх уроках тренінги, повинен володіти психологічно-педагогічними знаннями та вміти правильно їх використовувати в процесі заняття. Також важливим є знання методики отримання інформації, вміння збирати її та правильно презентувати учасникам тренінгу, координувати роботу студентів.

Потрібно звернути увагу на ще один засіб викладання – проблему навчання. Важливим на уроках англійської мови є не тільки навчальна проблема або задача, а правильна її подача для

студентів. На розгляд студентам пропонується певна проблема ситуація, і їм потрібно запропонувати шляхи до її вирішення. Даний метод стимулює творче мислення, дозволяє студентам дізнатися щось нове, формувати професійні навички та вміння [5. с. 253].

Непроста ситуація, яка склалась в останні три роки завдяки пандемії Covid-19, сколихнула весь світ. Суспільство зазнало чималих змін. Не минули зміни і сферу освіти. Школи та вищі навчальні заклади різних країн світу змушені були перейти на дистанційну форму навчання. В цьому є й свої плюси, а саме можливість відійти від традиційних консервативних форм навчання, та спробувати щось зовсім нове.

Під час міжнародного ІХ вебінару “Language learning in lockdown”, який відбувся 21.01.21 року, обговорювався загальний стан освіти в світі та проблеми з якими стикнулись країни при введенні дистанційного навчання. Участь в вебінарі брали Україна, Перу, Великобританія та Іспанія. Також висвітлювалось питання викладання англійської мови дистанційно. В процесі обговорення спікери вебінару дійшли думки що, в процесі дистанційного навчання англійській мові основними пунктами є терпіння, чіткі інструкції, створення адекватного навчального контенту, необхідність надати певну автономію учням та студентам. Все це дозволить створити гарні умови для розвитку дистанційного навчання англійської мови в країні та світі [7].

У 2020 році у Хорватії Сплітський університет проводив дослідження стану дистанційної освіти в школах та Вузах в період пандемії. В результаті дослідження було виявлено, що більша частка викладачів виявились не підготовленими до дистанційного навчання, проте їх відкритість та готовність до співпраці, сприяли оцінці якості навчання під час карантину. Студенти позитивно оцінили зміни у навчанні. З плюсів вони назвали наявність навчальних матеріалів та більш доступне спілкування з викладачем у соц.мережах, можливість навчатись, не виходячи з дому. Результати аналізу думок педагогів, студентів можуть стати орієнтиром для підвищення якості навчального процесу в умовах будь-яких кризових ситуацій [8].

Дослідження якості дистанційної освіти проводились також і в Україні. Воно проводилось Державною службою якості освіти в жовтні 2021 року. Згідно з результатами дослідження, в усіх областях України спостерігається високий рівень цифрової грамотності у педагогів шкіл та університетів.

Було виявлено, що в навчальних закладах загалом використовувались поєднання синхронного та асинхронного видів навчання. В процесі викладання використовувались різноманітні програми: Zoom, Skype, Telegram, Google Class та ін. В своїй роботі викладачі використовували

презентації, фільми, відео-уроки, таблиці та схеми, онлайн-літературу. Для оцінювання знань студентів та учнів використовувались такі форми – усне опитування, самостійні та контрольні роботи, екзамени.

Основними причинами переходу на дистанційне навчання були: мала кількість вакцинованих працівників та велика кількість хворих на Covid-19. Серед проблемних питань, які були виявлені під час дослідження, можна назвати: якість інтернет-послуг, затримка в наданні актуальної інформації щодо навчання в Вузах [9].

У 2020 році школа Крок провела незалежне дослідження “Дистанційне навчання очима студентів.” Воно було направлене для визначення досягнень та відображення проблем, пов'язаних з дистанційною освітою у вищих навчальних закладах. Участь в опитуванні брали 1175 осіб. Серед них, тих хто навчається на Молодших спеціалістів – 55%, Бакалаврів – 39%, Магістрів – 6%. Дослідження проводилось за допомогою анкетування.

Згідно результатів дослідження, більшість студентів добре відносяться до введення дистанційної форми навчання. Так, на питання “Як ви ставитеся до використання дистанційної системи навчання?” – 59% опитаних відповіли – “Позитивно”. На питання “Чи вважаєте ви доцільним після завершення карантину продовжити активне використання елементів дистанційного навчання?” – 41% – відповіли, що “Так”.

Отже, поява дистанційної освіти з англійської мови та інших предметів позитивно впливає на розвиток української студентської молоді. Якщо робити кроки для її покращення, освіта України вийде на новий досконалий рівень розвитку [12].

Висновки та перспективи подальших досліджень.

Висвітлена в статі тема вказує на те, що існують широкі перспективи для розвитку дистанційного вивчення англійської мови. Якість навчання буде збільшуватися за рахунок використання нових автоматизованих систем та програм, які знаходяться на початковому етапі розвитку, для роботи і з текстом, і з мультимедіа, але вже активно полегшують процес навчання.

Викладачі іноземних мов постійно шукають найбільш результативні й ефективні способи навчання, проводять дослідження для покращення якості дистанційного навчального процесу. Обов'язкове дистанційне навчання під час пандемії ставить перед педагогами та країною безліч проблемних запитань, які потребують нагального вирішення та дослідження, й стимулюють до удосконалення дистанційного навчання. Доцільним є подальший пошук нових психолого-педагогічних умов, що сприяють розвитку та впровадженню дистанційного навчання іноземних мов у вищих навчальних закладах України.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Михайлова Н.О. Моделі дистанційної освіти та основні етапи їх розвитку. *Дистанційне навчання в глобалізованому світі*: тези доп. всеук. наук.-прак. конф. (м. Київ, 17 лют. 2021 р.). Київ, С. 63-65.
2. Байдацька С.С. Методичні концепції вивчення польської мови в умовах дистанційної освіти. *Дистанційне навчання в глобалізованому світі*: тези доп. всеук. наук.-прак. конф. (м. Київ, 17 лют. 2021 р.). Київ, С. 7-10.
3. Шумило І.І. Особливості викладання англійської мови за професійним спрямуванням студентам юридичних спеціальностей. *Збірник наукових праць*. 2015. № 2. С. 238-248.
4. Бігич О.Б. *Методика навчання іноземних мов та культур*. Київ: Ленвіт, 2013. 590 с.
5. Коваленко А. Дистанційне навчання іноземної мови за умов пандемії: специфіка форм та методів роботи. *Актуальні питання гуманітарних наук*. 2021. № 3. С. 250-255.
6. Мазайкіна І. Групові форми комунікації у системі дистанційного навчання іноземних мов у ЗВО. *Вінниця, ЗНУ*, 2019. С. 222-229.
7. Language learning in lockdown. URL: <https://www.britishcouncil.org/education/schools/education-exchange-digital-events/language-learning-lockdown>
8. Ured za istraživanje i razvoj na Sveučilištu u Splitu. URL: <http://www.unist.hr/uir>
9. Державна служба якості освіти завершила вивчення організації дистанційного навчання у школах – результати дослідження. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/derzhavna-sluzhba-yakosti-osviti-zavershila-vivchennya-organizaciyi-distancijnogo-navchannya-u-shkolah-rezultati-doslidzhennya>
10. Англійська мова онлайн – вчимося дома продуктивно. URL: <https://yappi.com.ua/ua/posts/read/anglijskij-yazyk-onlajn-uchimsya-doma-produktivno>
11. Платформи та сервіси дистанційного навчання. URL: <https://regional-lyceum.zt.ua/pedahoham/platformy-ta-servisy-dystantsiinoho-navchannia.html>
12. Дистанційне навчання очима студентів: результати онлайн опитування. URL: rezer.com.ua/rezultati-sotsiologichnogo-opituvannya-studentiv-2019-2020-2.pdf